

รายงานผลการถอดบทเรียน
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563



จัดทำโดย
สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง
กรมส่งเสริมการเกษตร



คำนำ

กรมส่งเสริมการเกษตร ดำเนินโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และให้ความสำคัญกับการผลิตอาหารปลอดภัย ได้กำหนดให้จังหวัดดำเนินการจัดถอดบทเรียนงานส่งเสริมการเกษตร เรื่อง อาหารปลอดภัย เพื่อให้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่เกษตรกร รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ และที่สำคัญเพื่อเป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง ดำเนินการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการพัฒนาทีมถอดบทเรียน ระดับจังหวัด ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ตามโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาทีมถอดบทเรียนระดับจังหวัด เป็นเวทีในการพัฒนาเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการถอดบทเรียน และร่วมแลกเปลี่ยนการดำเนินงานในพื้นที่ ดำเนินการถอดองค์ความรู้ ศพก. ที่มีจุดเด่นเรื่องเกษตรปลอดภัย ในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย

การจัดทำรายงานผลการถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อจัดเก็บองค์ความรู้ ของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ (เครือข่าย) ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรผลิตอาหารปลอดภัย และใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

คณะกรรมการจัดการความรู้
สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง
สิงหาคม ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ประวัติความเป็นมา	๑
แรงจูงใจในการดำเนินการทำเกษตรปลอดภัย	๒
วิธีการดำเนินงาน	๓
ปัจจัยแห่งความสำเร็จ	๔
ปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ไข	๔
ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม	๕
การขยายผลสู่เกษตรกรอื่นๆ	๕
ภาพกิจกรรมถอดบทเรียน	๖
ทีมงานถอดบทเรียน	๗

ถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี ๒๕๖๓
จังหวัดระยอง

๑. ประวัติความเป็นมา

๑.๑ เกษตรกรต้นแบบ

ชื่อ - สกุล นายบุญธรรม คชรินทร์
อายุ ๖๒ ปี
ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๓ หมู่ที่ ๗ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง
เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๗-๖๐๓๙๔๕๔
ID Line ๐๘๗-๖๐๓๙๔๕๔
Facebook บุญธรรม คชรินทร์
ระดับการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
แรงงานในภาคการเกษตร ๒ คน

การดำเนินกิจกรรมการเกษตร

- เป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาธรรมชาติตามศาสตร์พระราชานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ ทั้งด้านพืช สัตว์ ประมง และเชื่อมโยงสู่ระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่
- ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน
- ผลิตภัณฑ์แปรรูปสินค้าเกษตรในชุมชน
- การรวมกลุ่มจำหน่ายมังคุดคุณภาพ สร้างเครือข่าย และจำหน่ายสินค้าผ่านระบบออนไลน์



๑.๒ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (เครือข่าย) ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย

เทคโนโลยีเด่นของศูนย์เครือข่าย : เป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เพื่อเสริมหนุนการดำเนินกิจกรรมของศูนย์หลัก และเป็นแหล่งศึกษาแก่เกษตรกรในพื้นที่ และผู้สนใจทั่วไป โดยมีฐานเรียนรู้ เรื่องการเลี้ยงปลาน้ำจืดแบบผสมผสาน การปลูกมะนาวในวงบ่อซีเมนต์ การลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตด้วยการผลิตปุ๋ยหมักเติมอากาศคุณภาพสูงให้สมาชิกได้ใช้ในราคาถูก รวมถึงเป็นศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ส่งเสริมการผลิตขยายเชื้อราไตรโคเดอร์มา เพื่อให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมี ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและผู้ผลิต

๒. แรงจูงใจในการดำเนินการทำเกษตรปลอดภัย

เดิม นายบุญธรรม คชรินทร์ มีถิ่นอาศัยพื้นเพอยู่ในจังหวัดระยอง แต่ไม่ได้ประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลัก ส่วนใหญ่ทำธุรกิจส่วนตัว ด้านการรับเหมาก่อสร้าง มีฐานะที่มั่นคง แต่ในปี ๒๕๔๐ ชีวิตพลิกผันเมื่อประเทศไทยประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจตกต่ำยุคพองสบู่แตก ประชาชนว่างงานเพิ่มขึ้น สินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาแพง นักธุรกิจล้มละลายเป็นจำนวนมาก ประชาชนมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น นายบุญธรรม คชรินทร์ จึงตัดสินใจเดินทางกลับบ้านเกิดที่จังหวัดระยอง เพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่หันมาทำการเกษตรแทนการรับเหมาก่อสร้าง เพราะเล็งเห็นแล้วว่าการเกษตรเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิตของเรา มนุษย์ทุกคนต้องอาศัยปัจจัย ๔ ในการดำรงชีพ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ซึ่งทั้งหมดแล้วก็ได้มาจากการเกษตรแทบทั้งสิ้น ประกอบกับพื้นฐานดั้งเดิมตั้งแต่บรรพบุรุษก็มีอาชีพทำไร่ทำสวนอยู่แล้วและมีที่ดินเป็นของตัวเอง จึงทำให้ตัดสินใจหันกลับมาทำการเกษตรเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่

จุดเริ่มต้นในการทำการเกษตรเริ่มจากพื้นที่ดินเพียงแค่ว่า ๔ ไร่ ของตัวเอง แบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วนคือ ขุดบ่อน้ำ ปลูกที่อยู่อาศัย และพื้นที่เพาะปลูก เริ่มแรกซื้อต้นพันธุ์มังคุดมาปลูกประมาณ ๓๐ ต้น ในช่วงที่รอมังคุดเก็บผลผลิตก็อาศัยพื้นที่ว่างๆ ระหว่างต้นมังคุดปลูกชำุดจำหน่าย หลังจากนั้นเปลี่ยนมาผลิตกล้วยพาราแทน เนื่องจากราคาสูงและลงทุนน้อย สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวเป็นจำนวนมาก และความต้องการกล้วยพาราในท้องตลาดมีปริมาณที่มาก ประกอบกับมีความรู้เรื่องยางพารามาก่อนและได้รับการสนับสนุนจากกรมการยางแห่งประเทศไทย ให้เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลที่สนใจในเรื่องการผลิตกล้วยพารา ทำให้ประสบความสำเร็จในการผลิตกล้วยพาราจำหน่าย



หลังจากนั้นในปี ๒๕๔๘ ได้มีการรวมกลุ่มกับสมาชิกเพื่อขอจัดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับทางสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านค่ายในนาม “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตกล้วย หมูที่ ๗ ตำบลตาขัน” เมื่อกิจกรรมผลิตกล้วยพาราเกิดการอึดตัวเลยเริ่มเปลี่ยนมาทำสวนผลไม้อย่างเต็มตัว โดยเริ่มแรกเช่าพื้นที่จากญาติพี่น้องจำนวน ๕ ไร่ และพื้นที่ตัวเอง ๕ ไร่ ในการทำสวนผลไม้แบบผสมผสานหลากหลายชนิด เช่น มังคุด ทุเรียน เงาะ และ ลองกอง เป็นต้น ในพื้นที่เดียวกัน มีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาพัฒนาผลผลิตให้ได้คุณภาพ จนถึงปัจจุบันได้ทำสวนผลไม้จำนวน ๒๐ ไร่ โดยแบ่งเป็นสวนมังคุดจำนวน ๑๘ ไร่ สวนผสม (ทุเรียน, เงาะ, ลองกอง) จำนวน ๒ ไร่ โดยหลักในการทำการเกษตรจะคำนึงถึงความปลอดภัยและความซื่อสัตย์ของผู้บริโภคเป็นหลัก จะใช้การป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีหรือใช้ให้น้อยที่สุดหรือเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพหรือเน่าเสียก็จะคัดแยกออก มีการผลิตสารชีวภัณฑ์และปุ๋ยหมักเติมอากาศใช้กันเองภายในสวนทำให้ต้นทุนในการผลิตลดน้อยลงโดยเราจะคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นหลัก โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านค่าย และหน่วยงานต่างๆ ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ทางด้านการเกษตรเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพและลดต้นทุนการผลิต

๓. วิธีการดำเนินงาน

นายบุญธรรม คชรินทร์ ได้เริ่มต้นทำเกษตรปลอดภัย ในไม้ผล ลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีการใช้สารชีวภัณฑ์ และน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลง ลดการใช้ปุ๋ยเคมีโดยใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และใช้ปุ๋ยหมักเติมอากาศในการปรับปรุงดิน ผลผลิตมั่งคุดของสมาชิกทั้งหมด ผลิตตามมาตรฐาน GAP ทำให้ผู้บริโภคมั่นใจได้ว่า สินค้ามีความปลอดภัย โดยกลุ่มมีการบริหารจัดการในรูปแบบสหกรณ์ มีการประชุมทุกวันที่ ๑ ของเดือน เพื่อให้ความรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลการทำงานเกษตรกร ซึ่งใช้วิทยากรเป็นสมาชิกในกลุ่ม หรือบุคคลในท้องถิ่น เพื่อจะได้รับทราบแก้ไข้ปัญหาในทิศทางเดียวกัน กลุ่มเชื่อว่า คนในชุมชนเดียวกันย่อมเข้าใจในปัญหาของชุมชน และร่วมกันแก้ไขได้ ดีกว่าบุคคลคนจากภายนอก เน้นให้สมาชิกผลิตมั่งคุดให้คุณภาพตามมาตรฐาน GAP ใช้ปุ๋ยและสารเคมีอย่างถูกต้องเหมาะสม และถูกเวลา ปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค



๑) การตัดแต่งกิ่งมั่งคุด โดยการตัดตรงส่วนปลายกิ่ง และขอบทรงพุ่มที่ปลายกิ่งทับซ้อนกัน กิ่งแห้ง กิ่งหัก กิ่งที่เสียหายจากการทำลายของโรค-แมลงศัตรู และกิ่งที่แตกสะเกะภายในทรงพุ่มทำให้แน่นทึบ ทั้งนี้เพื่อให้โปร่ง แสงแดดส่องผ่านเข้าไปในทรงพุ่มได้ทั่วถึง ส่วนต้นที่สูงเกินไปจะตัดส่วนยอดทิ้งบางส่วน เพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการดูแลต้นมั่งคุดและช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการฉีดพ่นปุ๋ย สารเคมี และฮอร์โมน

๒) การกำจัดวัชพืช จะการใช้เครื่องมือตัดแทนการใช้สารกำจัดวัชพืช แล้วนำเศษวัชพืชทั้งหมดไปคลุมบริเวณโคนต้นมั่งคุด เพื่อช่วยป้องกันและเก็บความชื้นในดิน และเมื่อสลายตัวแล้วจะเป็นปุ๋ยให้ต้นมั่งคุด การปฏิบัตินี้จะเป็นการเร่งให้มั่งคุดแตกใบอ่อนได้เร็วยิ่งขึ้น

๓) การใช้สารชีวภัณฑ์ ช่วยลดปริมาณการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดโรคและแมลงที่ทำความเสียหายให้กับไม้ผล ทางกลุ่มศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลตาขันได้มีการผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มาในข้าวเปลือก และเชื้อราบิวเวอร์เรียไว้ให้สมาชิกไว้ใช้ โดยเชื้อราไตรโคเดอร์มาใช้วิธีการโรยรอบโคนต้นไม้ผลและผสมน้ำฉีดพ่นให้ทั่วทั้งทรงพุ่ม เพื่อป้องกันโรคพืชที่เกิดจากเชื้อรา เช่น รากเน่าโคนเน่าในทุเรียน โรคตายพรายในกล้วย เป็นต้น ส่วนเชื้อราบิวเวอร์เรียใช้วิธีการผสมน้ำฉีดพ่นเปลือยอ่อน และหนอน ในลองกองและเงาะ ปริมาณการใช้หัวเชื้อราสด ๑ กิโลกรัม ต่อ น้ำ ๒๐๐ ลิตร ช่วงที่เหมาะสมในการฉีดพ่นคือตอนเย็น



๔) การบังคับให้แตกใบอ่อน พอถึงต้นเดือนสิงหาคม ทำการเร่งหรือบังคับให้ต้นมังคุดแตกใบอ่อนพร้อมกัน โดยการฉีดพ่นสารไทโอยูเรีย อัตรา ๓๐ กรัมผสมน้ำ ๒๐ ลิตร ฉีดพ่นให้ทั่วทรงพุ่ม เพื่อต้นมังคุดจะแตกใบอ่อนพร้อมกัน ประมาณปลายเดือนสิงหาคม – ต้นเดือนกันยายน เมื่อมังคุดแตกใบอ่อนแล้ว จะต้องดูแลใบอ่อนให้ดี โดยการฉีดปุ๋ยชีวภาพเพื่อเสริมธาตุอาหารทางใบ ให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ พร้อมฉีดพ่นสารสกัดจากพืชสมุนไพรสูตรไล่แมลง ทุก ๑๐ – ๑๕ วัน

๕) การผลิตปุ๋ยหมักเติมอากาศ เป็นกระบวนการผลิตปุ๋ยหมักรูปแบบหนึ่งที่เน้นการผสมรวมกันระหว่างวัสดุอินทรีย์ที่ให้คาร์บอนและไนโตรเจนให้มีสัดส่วน ๓๐/๑ ซึ่งได้จากพวกซากพืชซากสัตว์ และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และมีการเติมอากาศทดแทนการกลับกองเพื่อให้สภาพในกองปุ๋ยเป็นสภาพที่มีอากาศที่เหมาะสมเพื่อเร่งกระบวนการย่อยสลายวัสดุอินทรีย์โดยจุลินทรีย์ในธรรมชาติในกองปุ๋ย เมื่อย่อยสลายสมบูรณ์แล้ว วัสดุอินทรีย์จะแปรสภาพเป็นปุ๋ยหมัก



๔. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๑. อุทิศการณ์ และความตั้งใจจริงของเกษตรกร ในการดำเนินงาน
๒. ความรักในอาชีพเกษตรกร และต้องการให้เกษตรกรรายอื่นพัฒนาไปด้วยกัน
๓. เจ้าหน้าที่เข้มแข็ง เกษตรกรเข้มแข็ง ความร่วมมือและช่วยกันดูแลพัฒนา ศพก. เครือข่าย มีหน่วยงานร่วมสนับสนุน รวมถึง ผู้นำชุมชน เกษตรกรในพื้นที่ และครอบครัวเกษตรกร
๔. การวางแผนที่ดีและบริหารจัดการที่ดีของคณะกรรมการ รวมถึงมีการทบทวน ตรวจสอบ แก้ไขปัญหา และพัฒนางานให้ดีขึ้น

๕. ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไข

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	แนวทางแก้ไข
๑	การจัดทำแผนพัฒนา ศูนย์ยังมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ	- เพื่อพัฒนาให้ทุกศูนย์เครือข่ายมีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน - จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของชุมชน
๒	การบริหารจัดการ และรวมกลุ่มกันขาย	- ดำเนินงานเครือข่าย ศพก. ในแนวทางหรือลักษณะที่มีการช่วยเหลือเกื้อหนุนกัน - พัฒนาเครือข่าย เน้นการมีส่วนร่วม และเชื่อมโยงสู่ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ - รวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต และรวมกลุ่มขายเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรอง - พัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าผ่านทางออนไลน์

๖. ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

๑. ต้นทุนการผลิตลดลง รายได้เพิ่มขึ้น
๒. พัฒนาตนเอง เพื่อให้มีองค์ความรู้ สามารถเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นได้ และปฏิบัติจริงเป็นที่ยอมรับจากชุมชน และบุคคลทั่วไป
๓. สร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ชุมชน
๔. สร้างเครือข่ายในพื้นที่ กระตุ้นให้เกษตรกรมีการพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนแนวคิด จากประสบการณ์ตรง เพื่อสร้างแนวคิด มุมมองใหม่ทางการเกษตร ซึ่งจะทำให้เกษตรกรสามารถสร้างเครือข่ายในสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้องกันได้ สุดท้ายร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

๗. การขยายผลสู่เกษตรกรอื่นๆ

๑. กลุ่มเยาวชนในชุมชน ได้แก่ โรงเรียนวัดห้วงหิน ตำบลชากบก อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง
๒. เกษตรกรในไปปฏิบัติและประสบความสำเร็จ
๓. เป็นสถานที่ศึกษาดูงาน และเป็นต้นแบบการดำเนินงานโครงการพระราชดำริ
๔. ศึกษาวิจัยร่วมกับสถาบันการศึกษา ได้แก่ อุปกรณ์ในการแปรรูปทุเรียน

ภาพกิจกรรมถอดบทเรียน



สถานที่ถอดบทเรียน

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (เครือข่าย) ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

ทีมงานผู้ถอดบทเรียน

- | | |
|-------------------------------|---|
| ๑. นางระนอง จรุงกิจกุล | เกษตรจังหวัดระยอง |
| ๒. นางสาวสมหมาย พลมณี | หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ |
| ๓. นางฤทัยวรรณ เลเลิศ | เกษตรอำเภอบ้านค่าย |
| ๔. นางสาวนคร คมกล้า | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ |
| ๕. นายสมพงษ์ บัวแก้ว | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ |
| ๖. นายเตชิต สระศรีสุวรรณ | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ |
| ๗. นางจินจุฑา สระศรีสุวรรณ | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ |
| ๘. นายเจนณรงค์ สันป่าแก้ว | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ |
| ๙. นายคณาพจน์ วิชัยศิริพันธ์ | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ |
| ๑๐. นายโชติณรินทร์ ชีพสุกใส | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ |
| ๑๑. นางนาฏนลิน แก้วมณี | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร |
| ๑๒. นางหทัยทิพย์ บุญโย | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ |
| ๑๓. นางสาวสุวรรณีย์ รุ่งโรจน์ | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ |
| ๑๔. นายพอเจตน์ เจริญสุข | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ |
| ๑๕. นางสาวกรแก้ว สุภาภรณ์ | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ |
| ๑๖. นางสาวเทวีณี พันธุ์สิทธิ์ | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ |
| ๑๗. นายภาสกร ใจแจ่ม | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ |
| ๑๘. นายปรัชญ์ ปัญญาเหล็ก | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ |
| ๑๙. นางสาวดาริน สุขหงษ์ | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ |
| ๒๐. นายอิสระ บุญเย็น | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ |
| ๒๑. นางสุฉิมนัส สุวรรณมาลย์ | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ |
| ๒๒. นางสาวอมรรัตน์ แสงเดช | นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ |

ผู้รับการถอดบทเรียน

เกษตรกรต้นแบบ/สมาชิก ศพก. จำนวน ๕ ท่าน ดังนี้

- ๑) นายไว มรรคผล ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบ้านค่าย
- ๒) นายบุญธรรม คชรินทร์ ประธานศูนย์เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ตำบลตาขัน
- ๓) นายทวีข สุวรรณ ประธานแปลงใหญ่ไก่พื้นเมือง ตำบลหนองบัว อำเภอบ้านค่าย
- ๔) นายพงศ์ธนายศ ไชโย ประธานแปลงใหญ่ข้าว ตำบลหนองตะพาน อำเภอบ้านค่าย
- ๕) นายประสิทธิ์ ผุดกระจำจ่าง กรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบ้านค่าย